

Seat No. : _____

MB-147

March-2019

M.A., Sem.-I

402 : Psychology

(Research Methods and Measurement in Psychology – I)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) સંશોધન પ્રક્રિયાના મુખ્ય સોપાનો ચર્ચો. 14

અથવા

(1) શુદ્ધ સંશોધન એટલે શું ? તેમાં કઈ-કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ? 7

(2) સંશોધનના લક્ષણો વર્ણવો. 7

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપો : (કોઈપણ ચાર) 4

(1) સંશોધન એ _____ પ્રક્રિયા છે.

(a) ક્રિયાત્મક (b) સર્જનાત્મક (c) સૈદ્ધાંતિક

(2) શુદ્ધ સંશોધનને કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?

(a) મૂળગત સંશોધન (b) સૈદ્ધાંતિક સંશોધન (c) (a) અને (b) બંને

(3) કયા પ્રકારના સંશોધનમાં મેળવેલું જ્ઞાન માનવીના કલ્યાણમાં મદદરૂપ બની શકે ?

(a) શુદ્ધ સંશોધન (b) વ્યવહારિક સંશોધન (c) કોઈપણ નહિ

(4) ઉકેલ માટેનો પ્રસ્તાવિત પ્રશ્ન જ _____ છે.

(a) સમસ્યા (b) ઉત્કલ્પના (c) સિદ્ધાંત

(5) 'સત્ય માટેનો કોઈ ટૂંકો માર્ગ નથી.' – આ વાક્ય કોણે કહેલ ?

(a) કાર્લ પિયર્સન (b) સેલ્ટીઝ (c) સી.આર. કોઠારી

(6) સંશોધન _____ અને પૂર્વગ્રહથી મુક્ત હોવું જોઈએ.

(a) આત્મલક્ષિતા (b) સર્જનાત્મકતા (c) વસ્તુલક્ષિતા

2. (A) સંશોધન સમસ્યાના લક્ષણો જણાવી તેના સ્રોતો (ઉદ્ભવસ્થાનો) જણાવો. 14

અથવા

- (1) સિદ્ધાંત કલ્પનાના પ્રકારો ટૂંકમાં સમજાવો. 7
- (2) સિદ્ધાંત કલ્પનાના સ્રોતો જણાવો. 7

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : (કોઈપણ ચાર) 4

- (1) “_____ એ એવું પ્રશ્નવાચક વિધાન છે જેમાં પૂછવામાં આવે છે કે બે કે બે થી વધારે પરિવર્ત્ય વચ્ચે શો સંબંધ છે”.
- (a) સમસ્યા (b) ઉત્કલ્પના (c) ચિંતન
- (2) _____ એક અનુમાનિત પ્રસ્તાવ, ધારણા કે કથન છે.
- (a) સમસ્યા (b) ઉત્કલ્પના (c) બુદ્ધિ
- (3) સારી સંશોધન સમસ્યાના કેટલા લક્ષણો છે ?
- (a) બે (b) ત્રણ (c) ચાર
- (4) શૂન્ય સિદ્ધાંત કલ્પનાની શોધ કોણે કરી હતી ?
- (a) ટાઉનસેડ (b) રોનાલ્ડ ફિશર (c) સેલ્ટીઝ
- (5) વૈકલ્પિક સિદ્ધાંત કલ્પનાને કઈ સંજ્ઞાથી દર્શાવવામાં આવે છે ?
- (a) H (b) H₀ (c) H₁
- (6) ‘ન્યૂટને બગીચામાં બેસી સફરજનને ઝાડ પરથી નીચે પડતું જોઈને ગુરુત્વાકર્ષણનો નિયમ શોધી કાઢ્યો.’ – આ બાબત સિદ્ધાંત કલ્પનાના કયા પ્રકારના સ્રોતમાં આવશે ?
- (a) સંશોધન સંક્ષેપ (b) વ્યક્તિગત અનુભવ (c) સંબંધિત પુસ્તકો

3. (A) વર્ણનાત્મક અભ્યાસ એટલે શું ? તેનું સ્વરૂપ અને કાર્યો દર્શાવો. 14

અથવા

- (1) અન્વેષણાત્મક અભ્યાસના હેતુઓ ચર્ચો. 7
- (2) અન્વેષણાત્મક અભ્યાસની પદ્ધતિઓ ચર્ચો. 7

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપો : (કોઈપણ ત્રણ)

3

- (1) _____ અભ્યાસો નવી સિદ્ધાંત કલ્પના રચવામાં મદદરૂપ બને છે.
(a) વર્ણનાત્મક (b) અન્વેષણાત્મક (c) પ્રયોગાત્મક
- (2) _____ અભ્યાસ શું છે (What is) તેનું વર્ણન અને વિશ્લેષણ કરે છે.
(a) વર્ણનાત્મક (b) અન્વેષણાત્મક (c) સહસંબંધાત્મક
- (3) _____ એટલે એક જ વ્યક્તિનો ઊંડાણપૂર્વકનો વ્યક્તિગત અભ્યાસ.
(a) મુલાકાત (b) વ્યક્તિ અભ્યાસ (c) પ્રયોગ
- (4) _____ અભ્યાસો કાર્યકારણ સંબંધો તપાસતા નથી.
(a) અન્વેષણાત્મક (b) વર્ણનાત્મક (c) પ્રયોગાત્મક
- (5) સંશોધનમાં કેટલા પ્રકારના પરિવર્ત્યો હોય છે ?
(a) બે (b) ત્રણ (c) ચાર

4. (A) સંભાવના નિદર્શન એટલે શું ? સ્તરીકૃત યદચ્છ નિદર્શન અને જૂમખાં નિદર્શન સમજાવો.

14

અથવા

- (1) નિયત હિસ્સા નિદર્શન સમજાવો. 7
- (2) સાદું યદચ્છ નિદર્શન સમજાવો. 7

(B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : (કોઈપણ ત્રણ)

3

- (1) કોઈ સમષ્ટિમાંથી તેના પ્રતિનિધિરૂપ કોઈ ભાગને પસંદ કરવાની પ્રક્રિયાને _____ કહે છે.
(a) સમષ્ટિ (b) નિદર્શ (c) પ્રયોગ
- (2) કયા પ્રકારના નિદર્શનને સૌથી વધુ રફ અને પ્રાથમિક કક્ષાનું મનાય છે ?
(a) નિયત હિસ્સા નિદર્શન
(b) સાદું યદચ્છ નિદર્શન
(c) આકસ્મિક નિદર્શન

- (3) 'નિર્ણાયક નિદર્શન' તરીકે કયા નિદર્શનને ઓળખવામાં આવે છે ?
- (a) આકસ્મિક નિદર્શન
  - (b) હેતુપૂર્ણ નિદર્શન
  - (c) નિયત હિસ્સા નિદર્શન
- (4) _____ નિદર્શનનો ઉપયોગ સર્વેમાં સૌથી વધુ થાય છે.
- (a) સાદું ચદચ્છ
  - (b) નિયત હિસ્સા
  - (c) ઝૂમખાં
- (5) 'લોટરી પદ્ધતિ' - કયા પ્રકારના નિદર્શનનો પેટા પ્રકાર છે ?
- (a) ઝૂમખાં નિદર્શન
  - (b) સાદું ચદચ્છ નિદર્શન
  - (c) નિયત હિસ્સા નિદર્શન
-

Seat No. : _____

MB-147

March-2019

M.A., Sem.-I

402 : Psychology

(Research Methods and Measurement in Psychology – I)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) Discuss the main steps of research. 14

OR

(1) What is pure research? What includes in it ? 7

(2) Describe the characteristics of research. 7

(B) Answer the following questions : (Any four) 4

(1) Research is a _____ process.

(a) Operational (b) Creative (c) Theoretical

(2) Pure research is known as _____.

(a) Basic Research (b) Theoretical Research (c) (a) and (b) both

(3) Knowledge from which research can be helpful in the welfare of human beings ?

(a) Pure Research (b) Applied Research (c) None of this

(4) Proposed question for problem solving is a _____.

(a) Problem (b) Hypothesis (c) Theory

(5) 'There is no shortcut to truth' – Who said this ?

(a) Carl Pearson (b) Sheltiz (c) C.R. Kothari

(6) Research should be free from _____ and prejudice.

(a) Subjectivity (b) Creativity (c) Objectivity

2. (A) Describe the characteristics and sources of research problem. 14

OR

(1) Discuss the types of hypothesis in brief. 7

(2) Describe the sources of hypothesis. 7

(B) Answer the following questions : (Any **four**) 4

(1) _____ is a statement which asks what types of relation between the two or more variables.

(a) Problem   (b) Hypothesis   (c) Thinking

(2) _____ is a presumable proposal, assumption or sentence.

(a) Problem   (b) Hypothesis   (c) Intelligence

(3) How many characteristics of good research problem ?

(a) Two   (b) Three   (c) Four

(4) Who invented Null Hypothesis ?

(a) Townsed   (b) Ronald Fisher   (c) Sheltiz

(5) Which sign is used for alternative hypothesis ?

(a) H   (b) H₀   (c) H₁

(6) “Newton invented the Law of Gravity while he observing an apple falling down from tree.” – This includes the source of hypothesis, which is _____.

(a) Abstract   (b) Individual Experience (c) Related Books

3. (A) What is descriptive study ? Describe the nature and functions of it. 14

OR

(1) Describe the objectives of exploratory study. 7

(2) Describe the method of exploratory study. 7

(B) Answer the following questions : (Any **three**)

3

- (1) _____ studies becomes helpful in creation of new hypothesis.
(a) Descriptive   (b) Exploratory   (c) Experimental
- (2) _____ study describe and analyse of 'what is'.
(a) Descriptive   (b) Exploratory   (c) Correlational
- (3) "_____ means a descriptive study of an individual."
(a) Interview   (b) Case-study   (c) Experimental
- (4) _____ study does not study causal relations.
(a) Exploratory   (b) Descriptive   (c) Experimental
- (5) How many types of variables in research?
(a) Two   (b) Three   (c) Four

4. (A) What is probable sampling ? Discuss stratified random sampling and cluster sampling. **14**

OR

- (1) Describe the quota sampling. **7**
- (2) Describe the simple random sampling. **7**

(B) Answer the following questions : (Any **three**)

3

- (1) 'Selection of any part of representative from universe is called _____'.
(a) universe   (b) sample   (c) experiment
- (2) Which type of sampling is known as rough and primary ?
(a) Quota sampling
(b) Simple random sampling
(c) Accidental sampling

- (3) Which type of sampling is known as 'judgemental sampling' ?
- (a) Accidental sampling
  - (b) Purposive sampling
  - (c) Quota sampling
- (4) _____ sampling is most useful in survey.
- (a) Simple random sample
  - (b) Quota sample
  - (c) Cluster sample
- (5) 'Lottery method' is known as _____ sampling.
- (a) Cluster sample
  - (b) Simple random sample
  - (c) Quota sample

_____